

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету**

Хижної Ольги Петрівни

**про дисертаційне дослідження Ван Ся «Формування соціокультурної
компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення
гуманітарних дисциплін» на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка) за спеціальністю 011 Освітні,
педагогічні науки**

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з планами відповідних галузей науки. У сучасних умовах оновлення змісту вищої педагогічної освіти, посилення компетентнісної спрямованості професійної підготовки майбутніх учителів, зростання ролі соціокультурного чинника в освітньому процесі особливої значущості набуває проблема формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців, зокрема вчителів музичного мистецтва. Актуальність означеної теми зумовлена тим, що сучасне суспільство, позначене процесами глобалізації, інтеграції та інтенсивної міжкультурної взаємодії, висуває нові вимоги до професійної діяльності педагога, який має бути здатним не лише до передачі знань, а й до організації ефективної соціокультурної комунікації, виховання толерантності, поваги до культурного різноманіття та формування у здобувачів освіти ціннісного ставлення до культурної спадщини.

Модернізація системи вищої освіти України, яка активно запроваджується в освітніх галузях, обумовлена інтеграцією у світовий культурно-освітній простір. У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепції щодо педагогічної компетентності майбутніх учителів, професійному стандарті «Викладач мистецької школи», інших документах унормовані вимоги, які передбачають дотримання у трансформаційних змінах розвитку компетентнісної парадигми, в контексті якої визначаються стратегічні завдання підготовки освітянських кадрів, та регламентуються відповідна фахова спрямованість надання якісних освітніх послуг всім, у тому числі іноземним здобувачам вищої освіти в Україні. Зауважимо, що музична галузь уможлиблюється лише завдяки формуванню емоційно-інтелектуальної складової, без якої неможливо досягти повноцінного професійного становлення.

У дисертації переконливо підкреслено, що професійна діяльність сучасного вчителя музики характеризується багатофункціональністю, міжнародним спрямуванням та необхідністю взаємодії з представниками різних культур, що потребує високого рівня сформованості соціокультурної компетентності як невід'ємної складової його професіоналізму. Водночас у системі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва зберігається низка суперечностей між потребою у формуванні цієї компетентності та недостатнім рівнем її методичного забезпечення, між потенціалом гуманітарних дисциплін і недостатнім рівнем їх цілеспрямованого використання у підготовці студентів.

Актуальність дослідження посилюється тим, що соціокультурна компетентність розглядається авторкою як інтегративна характеристика особистості, що поєднує знання, цінності, досвід і здатність до ефективної взаємодії у соціокультурному середовищі, а її формування потребує спеціально організованого педагогічного впливу. У цьому контексті звернення дисертантки до обґрунтування організаційно-педагогічної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін є цілком закономірним, своєчасним і науково вмотивованим.

Дисертаційне дослідження виконано в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки і є складовою наукового напрямку університету «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів». Тема дисертації затверджена Вченою радою університету, а її мету визначено як теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку організаційно-педагогічної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Отже, тематика роботи безпосередньо пов'язана з актуальними напрямками розвитку педагогічної науки, теорії професійної підготовки вчителя та модернізації мистецької освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів, сформульованих у дисертації. Дисертація вирізняється належним рівнем теоретичної, методологічної та методичної обґрунтованості, що забезпечує її внутрішню логіку, цілісність і переконливість. Науковий апарат дослідження сформульовано коректно: об'єкт, предмет, сформульована мета та завдання є чіткими, виваженими та логічно обґрунтованими. Зміст роботи підпорядкований реалізації поставленої мети, а структура дисертації відображає логіку переходу

від теоретичного аналізу проблеми до розроблення моделі, обґрунтування педагогічних умов та експериментальної перевірки їх ефективності.

Позитивно оцінюється глибина опрацювання психолого-педагогічних, культурологічних та міждисциплінарних джерел, на основі яких авторка послідовно розкриває сутність соціокультурної компетентності як інтегративного утворення, що включає ціннісний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти. У роботі вдало показано, що ця компетентність не зводиться лише до сукупності знань, а передбачає сформованість ціннісних орієнтацій, комунікативних умінь і здатності до рефлексії.

Суттєвою перевагою дисертації є логічно вибудоване представлення структури соціокультурної компетентності, визначення критеріїв, показників і рівнів її сформованості. Авторка не обмежується декларативним описом цих складників, а виводить їх із теоретичного аналізу та узгоджує з практикою професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Обґрунтованість результатів підтверджується належно організованою дослідно-експериментальною роботою, яка проводилася протягом 2022–2026 років, включала констатувальний і формувальний етапи, застосування комплексу методів дослідження та статистичну обробку отриманих даних. У дисертації послідовно представлено результати експерименту, які засвідчують позитивну динаміку рівнів сформованості соціокультурної компетентності студентів.

Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження. Наукова новизна дисертації полягає в комплексному дослідженні проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Авторкою не лише узагальнено сучасний стан розробленості проблеми, а й запропоновано її системне педагогічне розв'язання.

До найбільш значущих результатів слід віднести розроблення організаційно-педагогічної моделі формування соціокультурної компетентності, яка включає взаємопов'язані компоненти, етапи реалізації та орієнтована на формування здатності майбутнього вчителя музики до ефективної соціокультурної взаємодії. Новизна дослідження виявляється також у визначенні педагогічних умов, що забезпечують ефективність цього процесу, зокрема модифікації змісту освітнього процесу, впровадженні інтерактивних методів навчання, створенні відповідного освітнього середовища та формуванні мотиваційно-ціннісного ставлення студентів.

Достовірність результатів дослідження забезпечується методологічною визначеністю, використанням взаємодоповнювальних методів, логікою побудови експерименту та поєднанням кількісного і якісного аналізу отриманих даних.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертаційне дослідження Ван Ся має вагомим значення для розвитку педагогічної науки, насамперед у галузі професійної підготовки майбутніх учителів, теорії мистецької освіти та формування соціокультурної компетентності в умовах сучасних освітніх трансформацій. Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукових уявлень про сутність соціокультурної компетентності як інтегративної характеристики особистості майбутнього вчителя музики, яка поєднує ціннісні орієнтації, знання соціокультурних процесів, комунікативні вміння та здатність до рефлексії й саморозвитку.

У дисертації переконливо доведено, що соціокультурна компетентність має розглядатися як невід'ємна складова професійної підготовки майбутнього педагога, оскільки саме вона забезпечує ефективність його діяльності в умовах міжкультурної взаємодії та сприяє формуванню у здобувачів освіти ціннісного ставлення до культури. Важливим теоретичним здобутком є уточнення структури соціокультурної компетентності, обґрунтування її компонентного складу, а також визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості, що створює підґрунтя для подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Практична цінність дисертації полягає у створенні науково обґрунтованого методичного забезпечення процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Розроблена організаційно-педагогічна модель, визначені педагогічні умови, а також запропоновані методичні підходи можуть бути безпосередньо використані у системі професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти. Особливої уваги заслуговує впровадження вибіркової навчальної дисципліни «Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики», а також розроблення навчально-методичних рекомендацій, ситуаційних завдань і матеріалів для самостійної роботи, що сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу.

Практичне значення роботи виходить також за межі базової університетської підготовки, оскільки її результати можуть бути використані у системі післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації вчителів музичного мистецтва, а також у науково-дослідній роботі студентів і викладачів.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційна робота є структурно завершеною, внутрішньо цілісною та самостійною науковою працею. Її побудова відповідає логіці наукового дослідження і забезпечує послідовний перехід від теоретичного осмислення проблеми до її практичного розв'язання.

У першому розділі «Теоретичні засади формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» обґрунтовано сутність базових понять дослідження, здійснено аналіз наукових підходів до розуміння соціокультурної компетентності, визначено її структуру та розкрито значення гуманітарних дисциплін у процесі її формування. Позитивно оцінюється прагнення авторки не лише узагальнити наявні підходи, а й сформулювати власну концептуальну позицію щодо досліджуваної проблеми.

У другому розділі «Організаційно-методичні засади формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» обґрунтовано педагогічні умови формування соціокультурної компетентності та розроблено організаційно-педагогічну модель, яка відображає взаємозв'язок цілей, змісту, методів, форм і результатів освітнього процесу. Важливим є те, що модель має системний характер і враховує специфіку професійної підготовки майбутніх учителів музики.

У третьому розділі «Експериментальне дослідження процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» представлено організацію та результати дослідно-експериментальної роботи, здійснено діагностику рівнів сформованості соціокультурної компетентності, а також проаналізовано ефективність впровадження розробленої моделі. Результати експерименту свідчать про позитивну динаміку змін, що підтверджує доцільність запропонованих педагогічних рішень.

Загалом зміст дисертації відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових досліджень, а її завершеність не викликає сумнівів.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер.

1. У дисертації ґрунтовно обґрунтовано структуру соціокультурної компетентності, однак доцільним було б більш детально розкрити механізми

взаємодії її компонентів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики, зокрема у контексті інтеграції ціннісного та діяльнісного аспектів.

2. Аналіз гуманітарних дисциплін як засобу формування соціокультурної компетентності, хоча і представлений у роботі, міг би бути більш конкретизованим у частині визначення ролі окремих дисциплін та їхнього внеску у формування відповідних компонентів досліджуваної компетентності.

3. Враховуючи сучасні тенденції цифровізації освіти, доцільним було б ширше висвітлити можливості використання цифрових освітніх технологій у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики.

4. З огляду на практичну спрямованість дослідження, було б корисно детальніше розкрити можливості адаптації запропонованої моделі до умов післядипломної педагогічної освіти та професійного розвитку вчителів, які вже здійснюють педагогічну діяльність.

5. У дисертації діагностичний інструментарій загалом є обґрунтованим і узгодженим із визначеними критеріями та показниками соціокультурної компетентності, однак потребує більш детального висвітлення процедура обґрунтування вибору діагностичних методик. Зокрема, доцільним було б ширше подати інформацію щодо перевірки їх валідності та надійності, що підвищило б загальний рівень методологічної обґрунтованості дослідження та переконливості отриманих результатів.

Водночас зазначені зауваження не мають принципового характеру, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та не знижують її наукової новизни, теоретичної вагомості й практичної значущості.

Прикінцевий висновок

На підставі аналізу поданої роботи можна стверджувати, що дисертація Ван Ся «Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. За актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, ступенем обґрунтованості результатів, повнотою їх апробації та відповідністю змісту заявленій спеціальності вона відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 №40, а її автор

заслуговує на присудження наукового ступеня вищої освіти доктора філософії PhD з галузі знань А Освіта А1 Освітні науки (ОНП «Освітні, педагогічні науки»)

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету

Ольга Петрівна ХИЖНА

Підпис Ольги Петрівни Хижної

т.б.о. навчальна

кафедри

р. Любов Маруш